МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М. І. ПИРОГОВА

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ МОВИ

Методичні рекомендації для проведення практичних занять з аспірантами денної та вечірньої форм навчання
спеціальностей: І2 «Медицина»;
І3 «Педіатрія»; І9 «Громадське здоров’я»; І1 «Стоматологія»; С4 «Психологія»; Е1 «Біологія та біохімія», D3 «Менеджмент»

Вінниця – 2025

Затверджено методичною радою загальноосвітніх та загальнотеоретичних дисциплін ВНМУ ім. М.І. Пирогова
(Протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.)

Обговорено та ухвалено на засіданні кафедри українознавства
(протокол № 1 від 29 серпня 2025 р.)

УКЛАДАЧІ: Краєвська Г. П., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства ВНМУ ім. М. І. Пирогова;
Білик Я. С., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства ВНМУ ім. М. І. Пирогова

РЕЦЕНЗЕНТИ: Дмитрук Л. І., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства ВНМУ ім. М. І. Пирогова;
Матвійчук Т. П., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Київського інституту водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

Методичні рекомендації містять поради щодо організації практичних занять курсу, рекомендовану літературу (основну і додаткову), вправи та завдання до тем. Призначені для використання на практичних заняттях під час аудиторного, змішаного та дистанційного навчання.

Адресовано аспірантам денної та вечірньої форм навчання спеціальностей: І2 «Медицина»; І3 «Педіатрія»; І9 «Громадське здоров'я»; І1 «Стоматологія»; С4 «Психологія»; Е1 «Біологія та біохімія», В3 «Менеджмент».

ПЕРЕДМОВА

Методичні рекомендації для проведення практичних занять в аспірантів денної, вечірньої та заочної форм навчання спеціальностей: І2 «Медицина»; І3 «Педіатрія»; І9 «Громадське здоров'я»; І1 «Стоматологія»; С4 «Психологія»; Е1 «Біологія та біохімія», В3 «Менеджмент» з навчальної дисципліни «Культура української наукової мови» призначені для здобувачів освіти першого року навчання Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова. Мають на меті допомогти аспірантам опанувати навчальний матеріал.

Матеріали до кожного практичного заняття містять план практичного заняття (інформаційний), актуальність теми, мету заняття, очікувані результати, рекомендовану літературу (основну, додаткову, інформаційні ресурси), а також чіткі і логічні завдання для опрацювання тематичного матеріалу з метою удосконалення комунікативної компетентності, професійної спрямованості щодо опанування різних видів роботи з науковими текстами, особливостями їх створення, дотримуючись вимог культури мовлення наукового стилю з орієнтацією на професійну лексику згідно з чинними мовними нормами.

Пропоноване видання розроблено відповідно до робочої програми з підготовки доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти спеціальностей: І2 «Медицина»; І3 «Педіатрія»; І9 «Громадське здоров'я»; І1 «Стоматологія»; С4 «Психологія»; Е1 «Біологія та біохімія», В3 «Менеджмент», а також з урахуванням інструктивно-методичних рекомендацій методичної ради загальноосвітніх та загальнотеоретичних дисциплін ВНМУ ім. М. І. Пирогова.

Допоможе аспірантам опанувати зміст дисципліни, уміти самостійно складати різножанрові наукові тексти, ефективно використовувати мовні стилістичні й етичні норми усної форми ділового мовлення в межах професійної діяльності.

План

1. Культура слововживання в науковому тексті (ПЗ 1)
2. Морфологічні та стилістичні особливості наукового тексту (ПЗ 2
3. Репродуктивні різновиди мовленнєвої діяльності (анотація, реферат-резюме). Продуктивні різновиди мовленнєвої діяльності (ПЗ 3)
4. Особливості оформлення наукової роботи. Цитування. (ПЗ 4)

Практичне заняття № 1

Культура слововживання в науковому тексті

План

Терміни як лексична особливість наукового тексту.
Історія становлення української медичної термінології.
Структурно-семантична організація медичних термінів.
Питома та запозичена термінологія.
Способи термінотворення.
Правопис термінів.
Терміни-абревіатури.

Актуальність: У науковому усному та писемному мовленні частотними є огріхи щодо уживання терміна в невластивому йому значенні, зловживання іноземною термінологією й поняттями, що ускладнюють сприйняття головної думки. З метою уникнення таких помилок, науковець повинен володіти культурою терміновживання свого фаху на високому рівні, розуміти склад терміносистеми та її структурно-семантичну організацію, особливості функціонування слова в межах терміносистеми та на міжгалузевому рівні.

Мета заняття: Поглибити знання з культури терміновживання; удосконалити навички використання у тексті термінів-абревіатур, багатокомпонентних терміносполук; ознайомити зі способами термінотворення; мотивувати до нормативного вживання термінів в усному і писемному науковому мовленні; підвищити загальну та мовну культуру аспірантів; сформувати практичні навички професійного усного й писемного спілкування.

У результаті вивчення теми аспірант повинен:

Знати: норми сучасної української літературної мови, що регулюють терміновживання; правила написання медичних термінів; особливості функціонування термінів-абревіатур, запозичених термінів та їхніх українських відповідників у науковому тесті; принципи дотримання логічності мовлення.

Уміти: писати медичні терміни відповідно до чинного правопису; уникати термінологічної синонімії в межах документа; знаходити український відповідник до запозиченого терміна (за можливості); доречно використовувати терміни-епоніми в науковому тексті, за можливості замінювати їх клінічним відповідником; уникати лексичних помилок в науковому мовленні.

Рекомендована література:
Основна

1. Культура наукової мови : навчальний посібник. Харків : Тім Пабліш Груп. 2015. 224 с.
2. Місник Н. В. Формування української медичної клінічної термінології: Дис. канд. філол. наук: 10.02.01. НАН України; Інститут української мови. К. 2002. 173 с.
3. Основи культури наукового мовлення : навчальний посібник / Плотницька І. М. та ін. Київ : НАДУ. 2011. 80 с.
4. Семеног О. М. Культура наукової української мови : навчальний посібник. К. : ВЦ «Академія». 2012. 216 с.
5. Ярема С. На тему української наукової мови. Львів : НТШ, 2002. 44 с.

Додаткова

1. Золотухін Г. О., Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Фахова мова медика : підручник. Київ, 2001. 392 с.

Інформаційні ресурси

1. Український правопис. URL : *https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf* (дата звернення: 15.12.2020)

Вправи та завдання до теми

Завдання № 1. Відредагуйте речення.

1. У пацієнта діагностували хронічний апендикс. 2. У стресових ситуаціях необхідно тамувати надмірне хвилювання. 3. Алергологічний набряк може призвести до серйозних наслідків. 4. Венеричний диспансер знаходиться за містом. 5. Епідемічний прогноз був сприятливим. 6. Хворий поступив у лікарню із запаленням легенів. 7. Хворий грипом скаржився на біль у м’язах. 8. Лікуючий лікар швидко зібрав анамнез.

Завдання № 2. Відредагуйте текст.

Хлопець несподівано захворів грипом. Наступного дня він звернувся до лікуючого лікаря. Лікар порадив госпіталізувати пацієнта, тому вже ввечері хворий поступив у лікарню. Після огляду хлопцю порадили звернутися до епідеміолога. Заключення лікаря-епідеміолога було направлено до лікарні, де перебував пацієнт. Хлопець лікувався дві неділі, а після одуження вирішив, що краще попереджати хворобу, ніж її лікувати.

Завдання № 3. Перекладіть терміни українською мовою:

Бедро, безвредный, бессознательность, благоприятный прогноз болезни, болеть гриппом, больничный листок, выздоровление, ведущий специалист, вскрытие, в случае необходимости, желтуха, желудок, зуд, изжога, мышца, насморок, ожеги, отек, отравление, почка, прививка, столбняк, справка, сустав, челюсть, яд, язва.

Практичне заняття № 2

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

План

Нормативність сучасної української мови. Види мовних норм.
Терміни як лексична особливість наукового тексту.
Типові лексичні помилки і огріхи в науковому мовленні. Їх усунення.
Морфологічні ознаки наукового стилю. Характер помилок.
Синтаксичні ознаки наукового стилю. Помилки і неточності.

Актуальність: Бути висококваліфікованим фахівцем означає володіння державною мовою в усній та писемній її формах. До мови наукової літератури висунуті особливо суворі вимоги щодо дотримання норм, і це сприяє посиленню логізації викладу наукового матеріалу. Адже метою наукових творів є ознайомити читача з результатами досліджень науковців у різних галузях знань. Цій меті підпорядковані й спосіб викладу матеріалу, й, відповідно, мовні засоби, які використовуються. Ці засоби повинні забезпечувати повне й точне осмислення теми, послідовність і взаємозв'язок думок.

Мета заняття: удосконалити уміння і навички дотримуватися всіх чинних норм в усному і писемному мовленні; навчити правильно використовувати термінологізовані слова і словосполучення; розуміти значення культури наукового мовлення, розрізняти нюанси в значеннях синонімічних слів, паронімів; аналізувати типові помилки і неточності у фахових текстах і уникати їх.

У результаті вивчення теми аспірант повинен:

1. ***Знати:*** лексичні особливості наукового тексту; морфологічні і синтаксичні ознаки наукового стилю; правила усунення помилок і огріхів.
2. ***Уміти:*** дотримуватися мовних норм; виявляти типові лексичні, морфологічні та синтаксичні помилки в наукових текстах та уникати їх; редагувати і перекладати певні конструкції з російської мови.

Рекомендована література:

Основна

1. Голод Р. Б. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навчальний посібник. Івано-Франківськ : Видавництво ІФНМУ, 2013. 212 с.
2. Культура наукової мови : навчальний посібник. Харків : Тім Пабліш Груп, 2015. 224 с.

3. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення: навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів. Вінниця : НОВА КНИГА. 2010. 200 с.
4. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник / С. М. Луцак. Київ : ВСВ «Медицина». 2017. 360 с.

Додаткова

1. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навчальний посібник. Київ : ЦНЛ, 2006. 312 с.
2. Основи культури наукового мовлення : навчальний посібник / Плотницька І. М. та ін. Київ : НАДУ, 2011. 80 с.
3. Світлична Є. І., Берестова А. А., О. О. Тєлєжкіна О. О. Фахова мова фармацевта : базовий підруч. для студентів вищ. фармац. навч. закл. (фармац. ф-тів.) IV рівня акредитації. Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2017. 312 с.

Інформаційні ресурси

1. Галузинська Л. І. Українська мова за професійним спрямуванням. – 2.3. Мовні засоби наукового стилю : підручники. URL: https://westudents.com.ua/glavy/11062-23-movn-zasobi-naukovogo-stilyu.html (дата звернення: 10.01.2021)
2. Культура наукової української мови : навчальний посібник. URL: http://library.gnpu.edu.ua/books/Scientific%20language/Chapter%201/Part%201.htm (дата звернення: 15.01.2021)
3. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навчальний посібник з алґоритмічними приписами. Київ : ЦНЛ. 2009. 392 с. URL: https://www.studmed.ru/onufryenko-gs-naukoviy-stil-ukrayinskoyi-movi_1c9a569ba5b.html (дата звернення: 10.01.2021)
5. Українська мова за професійним спрямуванням : навчальний посібник. Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2018. 151 с. URL: http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/3377/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf (дата звернення: 10.01.2021)
6. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. URL: https://westudents.com.ua/knigi/75-ukranska-mova-za-profesynim-spryamuvannyam-shevchuk-sv.html (дата звернення: 12.01.2021)

Вправи і завдання до теми

Завдання 1. Здійсніть правку пропонованих речень.

Пані Стеф'юк М.О. являється головним санітарним лікарем. Пан Борисов В.П. являвся завідуючим хірургічним відділенням упродовж семи років. Дивує байдуже ставлення керівників міста до людей, працюючих у закладах охорони здоров'я. Лікуючі лікарі мають плаваючий графік роботи. Слід змінити існуючий порядок надання платних медичних послуг.

Завдання 2. Відредагуйте дієприкметникові конструкції. Введіть їх у контекст.

Існуючі моделі, існуюча інформація, існуюча думка, генеруючий потік, управляючий лазерний потік, гальмуючий центр, координуюча організація, використовуємий матеріал, працюючі, завідуючий, пануюча ідея, працюючий механізм.

Завдання 3. Перекладіть українською мовою конструкції з прийменником *по*.

По очереди, разойтись по палатам, дежурный по отделению, видно по глазам, медик по образованию, по результатам исследования, по характеру заболевания, операция по поводу, специалист по ортопедии, лекции по физиологии, знать по анализам, по вине врача, по той причине, по поводу лечения, по всем направлениям, кружок по изучению анатомии, по окончании лечения, по прибытии скорой помощи, по возвращении в стационар, не по силам, по болезни, по требованию врача, дежурить по выходным дням, принимать лекарство по схеме, консилиум по уточнению диагноза, по чайной ложке, большой по объёму, по состоянию на 1 января, по приказу, по состоянию здоровья, исследования по гистологии.

Практичне заняття № 3

РЕПРОДУКТИВНІ РІЗНОВИДИ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (АНОТАЦІЯ, РЕФЕРАТ-РЕЗЮМЕ)

План

Анотація як писемна форма мовленнєвої діяльності.

Структура тексту анотації. Рекомендації щодо написання анотації.

Слова й словосполучення, найбільш уживані в анотаціях.

Написання анотацій до наукових статей.

Укладання довідково-рекомендаційних анотацій до наукової літератури. Визначення жанрів наукових першоджерел за анотацією.

Функції анотацій у пошуку наукових джерел.

Лексико-граматичні засоби оформлення структурних частин довідково-рекомендаційної анотації наукової статті.

Переклад і редагування текстів анотацій.

Реферат-резюме як писемна форма наукової діяльності.

Структура і композиція тексту реферату-резюме.

Лексико-граматичні конструкції оформлення тексту наукового реферату-резюме.

Зразки клішованих рефератів-резюме на різножанрові наукові джерела.

Комп'ютерний переклад. Різновиди перекладу та системи комп'ютерного перекладу.

Тези як вид мовленнєвої діяльності.

Вимоги до складання тез. Способи вираження логічних зв'язків між тезами. Найбільш поширені мовленнєві формули в тезах.

Визначення лексико-граматичних конструкцій для вираження впевненості, припущення, критики (непогодження), притаманних текстам тез. Редагування.

Наукова стаття як вид наукової діяльності.

Функції наукової публікації.

Структура тексту наукової статті.

Методичні прийоми викладу наукового матеріалу.

Етапи написання наукової статті.

Найбільш уживані в науковій статті формулювання.

Визначення й формулювання мети, об'єкта, предмета наукового дослідження.

Оформлення лексико-граматичних конструкцій, притаманних текстам наукових статей.

Основні форми запису цифрової інформації в наукових працях.

Структурні елементи таблиць у науковій літературі.

Форми подання ілюстративного матеріалу в науковій літературі.

Редагування текстів наукових статей.

Рецензія й відгук як писемні форми продуктивної наукової діяльності. Структура текстів.

Найуживаніші формулювання в тексті рецензії й відгуку.

Спільне і відмінне між анотацією, рецензію й відгуком.

Оформлення рецензій і відгуків до наукових статей, тез.

Редагування й переклад текстів рецензій, відгуків.

Актуальність: Важливим показником культури фахової мови медиків є дотримання норм наукового стилю, адже професійна діяльність ґрунтується на наукових знаннях. Спеціалісти різних галузей медицини для кращого засвоєння та поширення знань мають опанувати різні види роботи з науковими текстами та особливостями їх створення, дотримуючись вимог культури мовлення наукового стилю.

Основними видами опрацювання друкованих видань є: 1. Складання бібліографічних описів. 2. Анотування, реферування, науково-технічний переклад. 3. Складання оглядів з певної тематики тощо.

Мета заняття: розвити й удосконалити навички відтворювати готові наукові тексти, будувати власні наукові тексти, складати власні висловлювання; навчити правильно складати анотацію, реферат-резюме; сприяти глибокому засвоєнню набутих знань з курсу й свідомому використанню їх.

У результаті вивчення теми аспірант повинен:

Знати: види репродуктивних різновидів мовленнєвої діяльності: анотацію, реферат-резюме; структуру та вимоги до їх укладання; лексико-граматичні засоби оформлення структурних частин анотації, реферату-резюме. Знати продуктивні різновиди мовленнєвої діяльності: тези, наукову статтю, рецензію, відгук; структуру документів та вимоги до їх укладання; правила оформлення; найбільш поширені мовленнєві формули; основні форми запису цифрової інформації, структурні елементи таблиць, форми подання ілюстративного матеріалу в науковій літературі.

Уміти: укладати довідково-рекомендаційні анотації до наукової літератури; визначати жанри наукових першоджерел за анотацією; визначати синонімічні мовні / мовленнєві стандарти-кліше, а також спільні для анотації та реферату; перекладати, редагувати тексти документів.

Рекомендована література:

Основна

1. Миценко В.І. Анотування і реферування: методичні рекомендації для підготовки аспірантів і здобувачів до кандидатського іспиту…). Кіровоград : КНТУ, 2015. 16с.
2. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навчальний посібник з алґоритмічними приписами. Київ : ЦНЛ, 2009. 392 с.

3. Шевчук Г.З., Гаврилюк Л.І. Основні вимоги до написання наукової статті : методичні рекомендації. Луцьк : ВІППО, 2016. 76 с.

Додаткова

1. Гапонова Л.Є. Писемна професійна комунікація : навчальний посібник. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2016. 51 с.
2. Левченко О. П. Науковий стиль : культура мовлення : навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.
3. Наукова комунікація як складова фахової діяльності : навчальний посібник. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2016. 52 с.
4. Основи культури фахової мови: навчальний посібник. Дніпро, 2018. 36 с.

Інформаційні ресурси

1. Вимоги до публікацій. URL.: http://www.journ.univ.kiev.ua/periodyka/index.php/vymogy.html (дата звернення: 10.12.2020)
2. Культура наукової української мови : навчальний посібник. URL: http://library.gnpu.edu.ua/books/Scientific%20language/Chapter%201/Part%201.htm (дата звернення: 10.01.2021)
3. Основні вимоги до написання наукової статті : методичні рекомендації / укладачі: Г. З. Шевчук, Л. І. Гаврилюк, Т. В. Гаврилюк. Луцьк : ВІППО, 2016. 76 с. URL.: http://vippo.org.ua/files/pedposhyk/naukovistat-1557135224.pdf (дата звернення: 10.01.2021)

Вправи і завдання до теми

Завдання № 1. Прочитайте анотацію, яка перекладена з російської мови за допомогою Google перекладача. Відредагуйте текст. З'ясуйте, які структурні елементи анотації відсутні. З урахуванням належного місця в будові документа змоделюйте ці частини.

Марчукова С. М. Медицина в дзеркалі історії. **Москва : Європейський дім, 2003. 271 с.**

Книга розказує про походження і розвиток медичних знань, про сприйняття здоров'я і добробут людини в культурах країн Стародавнього Сходу, античного світу, європейського середньовіччя і Відродження. Детально розглянуті особливості медицини Стародавнього Єгипту, Китаю, Індії та Тибету, багато уваги приділено викладенню основ грецької та римської медицини, її зв'язку з грецькою філософією, опису індійських і античних традицій у працях Авіценни та інших арабських докторів. Викладено історію розвитку середньовічної медицини в контексті християнської культури, розглянуто формування анатомії Нового часу в працях А. Везалія. Окремий розділ посвячено медичним уявам Стародавньої Русі. Закінчують викладення матеріалу відомості про походження медичних символів.

На кінці кожного розділу пред’явлені питання і завдання, які допоможуть використовувати книгу як додатковий матеріал до різних природних дисциплін, а також підвищити загальнокультурну скерованість утворення.

Доступна і цікава форма викладення, велика кількість ілюстрацій роблять книгу цікавою не тільки для школярів, студентів і викладачів, але і для більш широкого круга читачів.

Завдання 2. Ознайомтеся зі зразками рефератів-резюме. Випишіть лексико-граматичні конструкції, що використовуються для оформлення тексту наукового реферату-резюме.

3.III.1670. Білоус О.М. Теорія перекладу. Курс лекцій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. 116 с. Бібліогр.: с. 110–116. — укр.

Висвітлено загальні положення перекладацької компетенції, описано засоби подолання лінгвоетнічного бар’єра. Проаналізовано особливості формально точного, адекватного, буквального, вільного перекладів, а також перекладацької трансформації, зокрема, перестановки, заміни, додавання тощо. Розглянуто переклад як текст, наведено вимоги до тексту перекладу.

3.III.1656. Бондар О.І. Українська ментальність: діалог світів: *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф*. (Одеса, 2–3 жовт. 2003 р.) Ч. 2. Одеса: Астропринт, 2003. 296 с. — укр.

Висвітлено проблеми стану та перспектив розвитку української мови і літератури, а також перекладу медичних наукових текстів з російської на українську мову. Розглянуто питання діаспорного літературознавства, а також специфіку міжнаціонального спілкування. Проаналізовано функціональні особливості української мови, визначено її зв’язки з іншими світовими мовами. Охарактеризовано національно-патріотичний аспект творчості Є. Маланюка.

Завдання 3. Укладіть реферат-резюме поданого нижче тексту статті

ДИНАМІЧНА ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ ЯК ПРЕДИКЦІЯ ДЕЯКИХ СОМАТИЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Чайковський І.А. Талалаєв К.О. Тверезовський М.В., Борейко М.О.
Інститут кібернетики ім. В.М.Глушкова, НАН, Київ, Україна,
Одеський національний медичний університет,
Військова академія, м. Одеса, Україна

Актуальність. Поняття «функціональний стан» організму людини в сучасній науковій літературі часто використовується для характеристики загального стану людини, пов'язаного з виконанням трудової, навчальної

діяльності і знаходженням у певному морально-психологічному оточенні, що вкрай актуально під час її зміни, або зміни умов її проведення. На формування функціонального стану людини значно впливає адекватність виконуваної діяльності. На даний час існує багато прийомів і способів оцінки функціонального стану організму людини, від анкетування до програмно-апаратної діагностики. Нами для оцінки функціонального стану організму людини використовувався програмно-апаратний комплекс «Кардіоплюс П». В зазначеному програмно-апаратному комплексі реалізований принцип багатостороннього аналізу електрокардіограми, який дозволяє отримати багатосторонню та повну фізіологічно обґрунтовану інформацію, яка складається з 4-х блоків: аналізу варіабельності ритму серця, амплітудно-часових показників ЕКГ, порушень ритму серця та психоемоційного стану. В останні роки виявлено, що є надійний зв'язок між деякими особливостями варіабельності ритму серця, у першу чергу спектральними характеристиками та психоемоційним статусом, через що розроблена модель так званої нервово-вісцеральної інтеграції (The Model of Neurovisceral Integration). Цей факт дав змогу створити програму кількісної оцінки психоемоційного стану за даними електрокардіограми та включити цей аспект у її багатосторонній аналіз. Ґрунтовна дослідна експлуатація розробленого програмноапаратного комплексу у клінічних та позаклінічних умовах, у тому числі серед студентів ВНЗ, військовослужбовців силових структур, безпосередньо у зоні АТО, виявила його мультифункціональність, тобто доцільність його використання для вирішення низки різних завдань, а саме:

а) об'єктивна оцінка тяжкості стану хворих, які потребують невідкладної допомоги, а також аналіз післятравматичного пошкодження серцево-судинної системи у пацієнтів з бойовою травмою;

б) оперативна діагностика існуючих захворювань серця та судин у студентів, визначення ризику їх маніфестації та виникнення ускладнень їх перебігу у майбутньому;

в) забезпечення об'єктивного контролю успішності процесу фізичної та психологічної реабілітації військовослужбовців силових структур.

Матеріали та методи. Дослідження проводилися за допомогою портативного електрокардіографічного програмно-апаратного комплексу «Кардіоплюс П» НВП «Метекол», м. Ніжин створеного в інституті кібернетики ім. В.М.Глушкова у співдружності з лікарями ГВМКЦ «ГВКГ». За допомогою вищеописаного комплексу було обстежено 84 особи, які навчаються на першому курсі вищого навчального закладу. Обстеження зазначеної групи проводилося двічі – під час вступної компанії та через 10 місяців навчання. Тривалість реєстрації ЕКГ становила 3 хв. Динаміка комплексного показника функціонального стану (КПФС) оцінювалася в порівнянні з попередніми результатами отриманими під час вступу до ВНЗ. Так, збільшення на 7% та більше визнавалося позитивною динамікою, зменшення на 7% та більше визнавалося негативною динамікою, зміни менш ніж на 7% відсотків свідчили про відсутність суттєвої динаміки. Окрім аналізу результатів ЕКГ, у кожної особи збирався анамнез стосовно звернень до

медичних закладів під час навчання з приводу захворювань внутрішніх органів. За даними анамнезу вони поділялися на 3 групи: 1) не зверталися; 2) зверталися, була надана допомога в амбулаторному режимі; 3) зверталися, були госпіталізовані.

Результати та обговорення. Під час обстеження зазначеної групи в період вступної компанії зазначені особи не пред'являли скарг на стан здоров'я і програмно-апаратним комплексом «Кардіоплюс П» не було виявлено патологічних змін морфології електрокардіограм, тому вони були визнані, як «практично здорові». Під час повторного обстеження через 10 місяців зазначена група осіб знову підпала під комплексну оцінку функціонального стану організму, але за результатами електрокардіографічного дослідження у 3-х осіб виявлені порушення діяльності серцево-судинної системи, у вигляді поодиноких шлуночкових екстрасистол, у тому числі у одного з них – часті (більше 6-ти за хвилину). В той же час жоден з даних осіб, що навчається, скарг на стан здоров'я не пред'являв, відчуває себе задовільно. За результатами КПФС, у 44 (52,38%) осіб не знайдено суттєвої динаміки, у 17 (20,24%) – позитивна динаміка, тобто організм не реагує на навантаження, у 23 (27,38%) – негативна динаміка, що свідчить про знижені компенсаторні можливості, і дані особи, з нашої точки зору, вимагають поглибленого обстеження та диспансерного нагляду і подальшої оцінки наявних навантажень. В той же час відмічається, що у більшості осіб (82 %) з негативною динамікою КПФС протягом минулих 6-ти місяців була зафіксована госпіталізація з приводу запалення легень.

Висновки.

1. Проведене дослідження довело можливість створення індивідуального профілю (паспорту) функціонального стану організму особи, яка навчається з метою об'єктивного контролю на протязі навчання. Такий профіль в залежності від динаміки наочно демонструє ступінь можливої компенсації на отримання навантаження, як порогову чи надпорогову величину.

2. Напрацювання показників індексів функціонального стану за особливо важкими професіями, які вимагають поєднаного фізичного та нервово-психічного навантаження (працівники сфери транспорту, диспетчерська служба, військові, працівники АЕС тощо), надасть можливість своєчасно оцінювати стан організму.

3. Застосування показників функціонального стану організму надасть можливість встановлювати об'єм фізичного навантаження для визначення групи занять фізичною підготовкою і спортом школярів, студентів.

4. Диспансерне спостереження за особами з негативною динамікою комплексних показників функціонального стану організму надасть можливість оцінювати якість медичної та психологічної реабілітації.

5. Мобільність портативного електрокардіографічного програмно-апаратного комплексу «Кардіоплюс П» дає можливість використовувати його в медичко-санітарних частинах, закладах первинної медико-санітарної ланки, медичних закладах силових структур.

Завдання 4. Установіть спільне й відмінне між тезами та статтею. Проілюструйте переконливими прикладами свою відповідь.

Завдання 5. Ознайомтесь зі зразком тез. Визначте мету, об'єкт та предмет дослідження.

УДК 614.2:001.8(477)

Баєва Н.Г.
магістрант МАУП

ЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В АКУШЕРСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

До системи особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи, відносимо право жінки на проведення операції штучного переривання вагітності (аборту). Сучасне загострення проблеми меж правового регулювання абортів зумовлене збільшенням кількості операцій штучного переривання вагітності. За даними Держкомстату України співвідношення кількості абортів до кількості дітей, народжених живими (на 100 дітей) становило 112,7 %, тобто операцій штучного переривання вагітності на 12,7 % було більше, ніж народжень дітей. Така ситуація впливає на демографічні показники у державі.

Проблемам правового регулювання права на проведення операції штучного поривання вагітності приділяють активну увагу вітчизняні та іноземні вчені-правознавці: Н. Б. Болотіна, З. В. Ромовська, О. В. Тіхомиров, М. М. Малеїна, І. І. Горелик.

При конкуренції інтересів жінки та ненародженої дитини на боці останньої можна побачити інтереси «виживання» та безпеки суспільства в цілому. У цьому випадку, крім суто емоційної, виникає і практична проблема. Вона пов'язана з необхідністю визначення кола суб'єктів, наділених «правом голосу» у процесі ухвалення рішення щодо проведення операції штучного переривання вагітності. Відповідь на подібні питання повинні міститись у вітчизняному законодавстві. На жаль, сьогодні ситуація з приводу регулювання цих специфічних відносин не знаходить свого достатнього відображення у системі правових норм. Так, операція зі штучного переривання вагітності може здійснюватися за бажанням жінки, якщо вагітність не перевищує дванадцяти тижнів. У ст. 50 Основ законодавства України про охорону здоров'я (добровільне штучне переривання вагітності) вказано право жінки за її бажанням провести операцію штучного переривання вагітності у акредитованих закладах охорони здоров'я при вагітності строком не більше як 12 тижнів. У частині 2 цієї статті міститься також відсильна норма, за якою аборт при вагітності від 12 до 28 тижнів за соціальними та медичними показаннями може бути зроблено в окремих випадках і в порядку, що визначено Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок штучного переривання вагітності від 12 до 28 тижнів» від 12 листопада 1993 р. № 926.

Штучне переривання вагітності відбувається лише у випадках надання згоди інформованого дієздатного пацієнта на таке медичне втручання (хоча

підпункт 2 пункту 3 Постанови вказує на можливість у нагальних випадках, коли реальна загроза життю хворої жінки є наявною, проведення операції без згоди хворої або її законних представників). Хоча, на жаль подібне положення на рівні законодавчих актів відсутнє.

У випадках щодо вирішення доцільності проведення операції штучного переривання вагітності обмежено дієздатною та недієздатною особою права їхніх законних представників (батьків, усиновителів, опікунів, піклувальників,) обмежені волевиявленням їхніх підопічних осіб.

Ще одна проблема, яка потребує свого вирішення у сфері здійснення права на проведення аборту, пов'язана з юридичним значенням згоди або незгоди чоловіка дружини на проведення аборту, а також вирішення проблеми аборту у випадках імплантації зародка. Статистика кількості абортів, ініційованих з боку чоловіків, не ведеться, проте практика свідчить, що вони не в останню чергу виступають тим соціальним чинником, що спонукає жінок до проведення операції штучного переривання вагітності. Право на батьківство передбачає право батька зачатої дитини брати участь у вирішенні питання щодо необхідності проведення аборту визначене у ст. 50 СК України.

У контексті досліджуваного питання потребує свого вирішення і проблема свободи в ухваленні рішення про проведення аборту з боку жінки, що бере участь у правовідносинах з приводу штучної імплантації зародка.

Відповідно до ч. 2 ст. 123 СК України у разі імплантації в організм іншої жінки зародка, зачатого подружжям, батьками дитини є подружжя. Це положення обмежує свободу у власній поведінці жінки, що виношує таку дитину, на проведення операції штучного переривання вагітності. Проте ця жінка не позбавлена права на аборт. Таке втручання може бути проведене у випадках виникнення загрози для здоров'я чи життя цієї жінки і в жодному випадку ні за яких інших умов. Якщо батьки вирішили відмовитися від народження вже зачатої дитини, то право вибору народжувати дитину чи ні залишається за вагітною жінкою.

Постає практична необхідність у нових підходах регулювання цих відносин у кримінальному законодавстві. У цій частині є доцільним переглянути положення щодо удосконалення правових норм, які визначають умови кримінальної відповідальності за незаконне проведення штучного переривання вагітності. Детальний аналіз ст. 134 КК України вказує, що диспозиція цієї кримінально-правової норми не охоплює усі діяння у сфері незаконного проведення аборту. Наприклад, сьогодні не утворюють складу злочину такі дії: переривання вагітності, що здійснюється належним суб'єктом, але поза установою, що має ліцензію на вказаний вид діяльності; переривання вагітності із порушенням порядку отримання згоди вагітної жінки або її законного представника на таку операцію; переривання вагітності з корисливих мотивів для генетично-інженерної діяльності, з метою отримання прибутку в результаті дослідницького або промислового використання фетальних матеріалів.

Зрозуміло, що проблема штучного переривання вагітності у нашій країні не може бути вирішена лише кримінально-правовими засобами, основними з яких є кримінальна відповідальність та покарання.

Завдання 6. Установіть спільне й відмінне між рецензією та відгуком. Проілюструйте свою відповідь прикладами.

Завдання 7. Укладіть відгук та рецензію на тези із завдання № 2.

Завдання 8. Наведіть приклади нормативних абревіатурних назв з наукових статей медичної проблематики.

Практичне заняття № 4

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ. ЦИТУВАННЯ

План

Загальні правила й обов'язкові вимоги до цитування.

Якісні та кількісні характеристики посилань і цитувань.

Порушення засад наукової етики.

Покликання (посилання) на використані джерела.

Використання різних форм цитування.

Кількість та обсяг цитат у тексті наукової доповіді, статті.

Поняття «некоректне цитування» та запобігання цьому.

Введення в науковий контекст цитат відповідно до чинних норм їх оформлення в сучасній українській мові.

Правила пунктуаційного оформлення цитат.

Переклад і редагування цитат.

Актуальність: Обов'язковим компонентом будь-якої наукової роботи є цитування; посилання на джерело, з якого запозичено матеріали, окремі результати, або на ідеях і висновках яких розробляються проблеми, завдання, питання тощо. Такі посилання дають можливість знайти відповідні джерела, перевірити достовірність цитування, одержати необхідну детальнішу інформацію. Уміння автора працювати з науковою літературою, коректно вживати цитати і оформляти посилання на використані джерела виступає одним з показників рівня його академічної підготовки.

Мета заняття: з'ясувати сутність і різновиди плагіату для всіх видів письма; сприяти формуванню навичок грамотного наукового цитування, а також розвитку відповідального ставлення до використання наукової інформації; розвити навички уміння працювати з науковою літературою, правильно оформляти посилання на використані джерела, коректно вживати цитати; підвищити загальну та мовну культуру аспірантів.

У результаті вивчення теми аспірант повинен:

1. Знати: загальні правила й обов'язкові вимоги до цитування, покликання на використані джерела; якісні і кількісні характеристики посилань і цитат; посилання на іноземних авторів та цитування іноземних текстів; цитування за вторинними джерелами, за цитатами; цитування неопублікованих і стародрукованих видань та ін.; кількість та обсяг цитат у тексті наукової доповіді; правила пунктуаційного оформлення цитат.

2. Уміти: працювати з науковою літературою; використовувати різні форми цитування під час оформлення цитат авторів; вводити в науковий контекст цитати відповідно до чинних норм щодо їх оформлення в сучасній українській мові; уникати плагіату, типових помилок, некоректного вживання і оформлювання цитати; уміти перекладати й редагувати цитати.

Рекомендована література:

Основна

1. Кудінов І.О. Основи наукового цитування https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Kudinov-I.O.-Osnovi-naukovogo czituvannya.pdf (дата звернення: 18.10.2020)
2. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах : методичні рекомендації. URL.: http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/International%20style%20citations_2017.pdf?id=d1b22a28-96eb-4ca4-9ac7-8e29a393b9fb(дата звернення: 18.10.2020)

Додаткова

1. Методичні рекомендації з оформлення міжнародних стилів цитування та посилання в наукових роботах. URL.: http://aphd.ua/metodychni-rekomendatsi-z-oformlennia-mizhnarodnykh-styliv-tsytuvannia-ta-posylannia-v-naukovykh-robotakh/ (дата звернення: 18.10.2020)

Вправи і завдання до теми

Завдання 1. Використовуючи різні форми цитування, процитуйте авторів. Подані уривки наукових статей відредагуйте.

Таким чином, значна кількість біологічно активних речовин, що містяться в листках плюща звичайного та широкий спектр фармакологічної дії робить його ефектним лікуючим засобом, який застосовують при захворюваннях верхніх і нижніх дихальних шляхів, що супроводжуються кашлем та утворенням мокротіння. Аналіз ринку препаратів плюща показав необхідність створення конкурентноздатних та якісних ліків вітчизняного виробництва на основі сировини данної лікарської рослини (*Паламар А.О.*).

Визначення ендотеліальної дисфункції з використанням ультразвуку високого розрішення є інформативним, неінвазивним методом оцінки функціонування ендотеліальної системи. Одержані результати відображують прогресування ендотеліальної дисфункції та подальше можливе формування судинних ускладнень у пацієнтів з ЦД (цукровий діабет) 2 типу обтяженим ДР (діабетична ретинопатія), особливо у пізній проліферативній стадії в порівнянні із здоровою контрольною групою (*Пенішкевич Я.І.*).

На сьогодні існує значна кількість досліджень, які присвячені вивченню поза скелетних функцій вітаміну D в організмі людини. Згідно результатам наукових досліджень гіповітаміноз D є складовою ланкою у розвитку та прогресуванні ряду захворювань, включаючи серцево-судинні, аутоімунні, алергічні захворювання, рак, цукровий діабет. Оскільки недостача вітаміну D є поширеним станом по всій Земній кулі, продовження досліджень щодо

механізмів впливу вітаміну D на функціонування організму є важливою складовою для покращення шляхів оптимізації профілактики та лікування багатьох захворювань (*Сельська З.В*.).

Режим доступу:
http://www.medfoundation.od.ua/zhurnaly/16_2017.pdf

Завдання 2. Поясніть, як ви розумієте поняття «**некоректне цитування»** з наукових джерел та як запобігти цьому авторові наукової роботи.

Завдання 3. Введіть українською мовою у науковий контекст цитати, подані мовою оригіналу. Перевірте відповідність чинним нормам оформлення цитат у сучасній українській мові.

Национальной науки нет, как нет и национальной таблицы умножения.
(А. Чехов)

Главное, что характеризует феномен мышления, - это способность ставить задачу и самопрограммироваться на ее решение, а также способность к обобщению.
(проф. В. Барашенков)

Только наука изменит мир. Наука в широком смысле и как расщеплять атом, и как воспитывать детей … И взрослых тоже.
(Н. Амосов)

Стремясь познать бесконечное, наука сама конца не имеет и, будучи всемирной, в действительности неизбежно приобретает народный характер.
(Д. Менделеев)

Чем более наука служит жизни, тем более жизнь обогащает науку.
(Г. Плеханов*)*